

Uit de natuurbescherming

HET RIVON: PARATE VELDBIOLOGISCHE KENNIS TEN BEHOEVE VAN HET NATUURBEHOUD

Jaarlijks worden in ons land door de rijksoverheid en door de particuliere natuurbescherming enige miljoenen guldens uitgegeven voor de aankoop van natuurreservaten, voor het veilig stellen van de weinige natuurgebieden die ons nog resten, ten behoeve van wetenschap en recreatie. Het gaat hier om minder dan één procent van de oppervlakte van Nederland: om *niet* door afvalwater verontreinigde plassen, vennen en beken, om *niet* door insecticiden, herbiciden en kunstmeststoffen gedegradeerde moerasen en blauwgraslanden en om al die snippers van ongerepte duinen, heiden en hoogvenen, zandverstuivingen en bossen, die zijn ontkomen aan ontginning en inpoldering, aan stadsuitbreiding en industrialisatie.

De snippers natuur, waarin bijzondere levensgemeenschappen of zeldzame plant- en diersoorten een laatste toevlucht hebben gevonden, moeten worden opgespoord en geïnventariseerd. En wanneer dan, na dikwijls moeizame onderhandelingen, een terrein door aankoop is veilig gesteld, dan is het zaak om door een deskundig beheer die bijzondere levensgemeenschappen of zeldzame plant- en diersoorten voor uitsterven te behoeden.

Bij de reorganisatie van het dienstvak Natuurbescherming van het Staatsbosbeheer werd het inventarisatiewerk en het onderzoek, dat moet worden verricht voor het beheer van de staatsnatuurreservaten, gescheiden van de meer ambtelijke en administratieve taken en per 1 januari 1957 opgedragen aan een kleine groep speciaal daarvoor aangestelde onderzoekers. Hiermee was de oprichting van het RIVON, het Rijksinstituut voor Veldbiologisch Onderzoek ten behoeve van het Natuurbehoud, een feit.

Ten behoeve van het natuurbehoud — dat omvat méér dan men gewoonlijk onder natuurbescherming verstaat: het impliceert het behoud van de „natuurlijke welvaartsbronnen”. Het onderzoek van het RIVON in dit verband is aanvullend ten aanzien van onderzoek dat andere instituten op aanverwant gebied reeds doen. Hoofdzaak is, dat parate kennis wordt verworven die het mogelijk maakt om in nauwe samenwerking met de particuliere natuurbeschermingsorganisaties een verantwoord aankoop- en beheersbeleid te voeren en om op korte termijn aan overheidsinstanties gefundeerde adviezen te geven over natuurgebieden waaraan in bepaalde plannen een andere bestemming wordt toegedacht.

De *botanische afdeling* van het RIVON is zeer nauw betrokken bij het onderzoek ten dienste van het beheer van bestaande natuurreservaten: door inventarisatie en kartering en door het herhaald opnemen van de in vele reservaten uitgezette permanente proefvakken, verkrijgt men inzicht in de veranderingen die de vegetatie in de loop der jaren ondergaat, zodat richtlijnen voor het beheer kunnen worden vastgesteld.

Het onderzoek ten dienste van de juiste keuze van nog te beschermen gebieden kent als belangrijkste facet de zgn. typen-inventarisatie van levensgemeenschappen. Er moet worden onderzocht, waar de terreinen zich bevinden en hoe zij er aan toe zijn; oecologisch onderzoek moet uitsluitsel geven, of het gebied in de toekomst houdbaar is of niet.

Afgesloten is de typen-inventarisatie (door de Stichting Onderzoek Levensgemeenschappen) van alle meer dan 300 oude en dode rivierlopen in ons land; men is thans o.m. bezig met die van de voedselarme vennen en van de blauwgraslanden. Het risico, dat minder belangrijke terreinen worden aangekocht, terwijl de waardevolle verloren gaan, wordt daardoor minimaal.

Van veel belang is ook het onderzoek van de verspreidingsoecologie van zeldzame planten. Hoe staat het met de verspreiding van deze soorten in binnen- en buitenland? Wat zijn de eisen die aan het milieu worden gesteld en is het mogelijk om, door bescherming van de groeiplaats alléén, bepaalde soorten voor onze flora te behouden?

Niet alleen de hogere planten echter bepalen de waarde van een natuurgebied, het zijn met name de lagere organismen die de andere leden van de levensgemeenschappen verre in aantal overtreffen, die vaak het voedsel van de andere zijn, maar soms ook hun parasieten, die nu eens het milieu voor de andere bewoonbaar maken, dan weer vuil opruimen of huisvesting verlenen. Het is de taak van de *hydrobiologische afdeling* om door vergelijkend plankton-onderzoek een inzicht in deze relaties te verschaffen. Bovendien hebben ook de lagere planten en dieren recht op bescherming en het signaleren van met uitsterven bedreigde soorten behoort eveneens tot haar taak.

De laagveenplassen in het westen van ons land zijn in het algemeen waardevolle objecten voor de natuurbescherming; een deskundig en kostbaar beheer moet dichtgroeien voorkomen.

Onder de zoölogische afdeling ressorteert het entomologisch onderzoek naar de verspreiding en de oecologie van o.m. een aantal zeldzame vlindersoorten. Voorts worden voorkomen, levenswijze en beschermingsmogelijkheden onderzocht van o.m. Das, Visotter, Noordse woelmuis, Adder en Meerval.

Het ornithologisch onderzoek is dikwijls van direct internationaal belang. Zo verblijven de in Nederland doortrekkende en overwinterende ganzen vnl. in enkele grote complexen drassige weilanden en moerassen, de Kraanvogels in de hoogveengebieden van de Peel. Zij zijn daardoor ondanks hun aantal toch uiterst kwetsbaar. Eventuele verbetering en ontginning van die laatste drassige gebieden doet hun voedselterreinen verdwijnen en vormt daardoor een bedreiging van de levenskansen. Een onderzoek van het RIVON verschaft nu de gegevens die nodig zijn om deze zo kwetsbare vogels doelmatig te beschermen zonder onnodig landbouwkundige verbeteringen tegen te houden.

Dit laatste stelt men ook voorop bij het zoeken naar mogelijkheden voor het stichten van weidevogelreservaten, d.w.z. graslanden met een hoge grondwaterstand. Een inzicht in de noodzakelijke grootte van het voedselareaal van de betrokken soorten is echter een eerste vereiste. Het behoud van een Purperreigerkolonie temidden van de ontginningen in het Noordwest-Overijsselse plassengebied heeft alleen succes, wanneer ook een voedselgebied van voldoende grootte gespaard blijft. Hetzelfde geldt voor Roerdomp en Woudaapje, beide bewoners van rustige rietmoerassen die in ons land steeds zeldzamer worden.

Dan moeten er ook klachten worden behandeld: klachten over de roofzucht der Zilvermeeuwen en over de vernielingen door Blauwe reigers. En de mosselvissters van de Waddenzee klagen over de eetlust van de Eiders. In sternkolonies schijnt de Kokmeeuw tegenwoordig schade aan te richten en in Frankrijk staat men onze Kieviten naar het leven.

De snippers natuur die ons thans nog resten, eisen behalve een tijdig veilig stellen óók een deskundig beheer. Bovendien hebben wij de plicht om ieder element van flora en fauna voor uitsterven te behoeden. De aanslagen op onze natuurgebieden en op die elementen van de natuur om ons heen zijn echter aan de orde van de dag en daarom is het goed, dat er een centrale instantie werkzaam is, die de nodige veldbiologische kennis ten behoeve van het natuurbehoud paraat heeft.

10 februari 1960

PETER NIJHOFF